

گپ

گفت‌وگو با محمد جباری
مترجم کتاب مصور «پیاده‌ها»

شیفته تصویرسازی کتاب شدم

●●● شاید باید اول بپرسم چطور شد ناشر پذیرفت چنین کتابی را چاپ کند؟ انتشار یک کتاب مصور با حدود پانصد و پنجاه، شصت صفحه برای ناشران ایرانی، ریسک بزرگی است.

به نکته درستی اشاره می‌کنید. در دهه ۶۷ در انگلیس و آمریکا، نظر مثبتی درباره آثار کمیک برای بزرگسالان وجود نداشت. برای همین «گرافیک ناول» به وجود آمد تا بزرگسالان و مخاطبان جدی‌تر را هم کمی به این ژانر علاقه‌مند کند. همین حالا در ایران «کمیک» را نوعی کتاب‌های نوجوانانه می‌دانند که برای بچه‌ها چاپ می‌شود؛ کمیک‌های ابرقهرمانی که تولید آنها در کمپانی‌های معروف دیزنی و مارول، معمول است. برای همین این نوع کتاب‌ها در ایران جدی گرفته نشده و بین مخاطبان جدی‌تر هم جایگاهی نداشته. انتشارشان برای ناشر هم ریسک بزرگی به حساب می‌آید؛ مخصوصاً چاپ کتاب حجیمی مثل «پیاده‌ها». به هر حال اگر هزینه‌های کاغذ و چاپ را در نظر بگیریم و به قیمتی که هم ناشر پشت جلد زده نگاهی بیندازیم، می‌بینیم که سود را در نظر نگرفته و همین را هم با کلی صرفه‌جویی منتشر کرده که خب ریسک بالایی برای ناشر است. اما خب این را پذیرفته و در بخش «سفرنامه‌های مصور» چنین هزینه‌ای را تقبل کرده. امیدوارم در ادامه، بازخوردهای مخاطبان بیشتر باشد و ما بتوانیم ترجمه این آثار و انتشارشان را ادامه بدهیم.

●●● من هم امیدوارم چنین اتفاقی بیفتد. چون شما یکی از مهم‌ترین آثار تاریخ کتاب‌های کمیک را ترجمه کرده‌اید؛ نویسنده‌اش جان لوئیس، یکی از مبارزان قدیمی جنبش سیاهپوستان آمریکاست. تصویرگر آن برنده جایزه پولیتزر است و... اگر مایل هستید، کمی درباره اهمیت آن برای خوانندگان بگویید.

اگر دو ژانر «کمیک» و «گرافیک ناول» را از هم جدا کنیم، «پیاده‌ها» در تمام فهرست‌های «گرافیک ناول» جزو برترین‌ها معرفی شده؛ مخصوصاً در بخش آثار روایت‌های مستند. چون «گرافیک ناول» هم شاخه‌بندی‌های متنوعی دارد؛ آثار Fiction (داستانی) و Nonfiction (غیرداستانی). «پیاده‌ها» در بخش «گرافیک ناول» های Nonfiction، کتابی است که در تمام فهرست‌های برترین حضور دارد، ستایش‌های فراوانی از آن شده و جوایز زیادی را هم به خود اختصاص داده؛ هم به خاطر نوع روایت و هم به خاطر نوع تصویرسازی‌های نیت پاول. من خودم اولین بار که کتاب را دیدم، شیفته مدل تصویرسازی‌هایش شدم؛ هم فضای جذابی داشت و هم به خاطر طراحی‌های سیاه و سفیدی که کار کرده، توانسته حال و هوای آن دوره را خوب منتقل کند؛ زدوخورد، فضای جنبش، مقاومت‌ها و... مثلاً برای یکی از راهپیمایی‌های سیاهپوستان شما فقط چند صفحه پشت هم تصویر زدوخوردها و برخورد‌های پلیس، دستگیری‌ها و مقاومت را می‌بینید؛ انگار که درحال تماشای یک فیلم سینمایی هستید.

●●● گاهی کاملاً احساس می‌کنیم درحال تماشای استوری‌بورد یک فیلم سینمایی هستیم.

●●● استقبال از این کتاب در ایران چطور بوده؟

خدا را شکر تا الان چاپ اول آن تمام شده.

●●● خب این خبر خوبی است.

البته چاپ اول، ۵۰۰ نسخه بود.

●●● خب همه جا تیراژ تقریباً به همین میزان رسیده و از این نظر چاره‌ای نیست.

بله، ولی ناشر چاپ دوم را دوباره ریسک کرد و تیراژ را به هزار نسخه رساند که امیدوارم استقبال از آن هم مثل چاپ اول باشد. البته انتشار این کتاب مصادف شده با جنبش سیاهپوستان در آمریکا که همین موضوع می‌تواند در فروش کتاب موثر باشد؛ چون به هر حال کتاب، روایت دست اولی از این جنبش است. چون علت اصلی که جان لوئیس علاقه‌مند شد این کتاب را بنویسد این بود که مارتین لوتر کینگ در نوجوانی، کتابی ۱۶ صفحه‌ای و به شکل کمیک درباره ماجرای حقوق سیاهپوستان تولید کرده بود که همه جا پخش شد و بسیاری آن را در آن زمان خواندند.

●●● یک کتاب زیرزمینی هم بود.

بله، در ذهن جان لوئیس هم این موضوع مانده بود که وقتی قصه‌ای ۱۶ صفحه‌ای چنان می‌توانسته تأثیرگذار باشد، چرا او چنین کاری نکند؛ که خب خودش هم دست به کار شد و با کمک دستیارش، آندرو آیدین، توانست آن را بنویسد و منتشر کند. این کتاب در تمام مدارس آمریکا موجود است و یکی از مهم‌ترین آثار کمیک و همین‌طور روایت‌های مستند درباره جنبش سیاهپوستان است. □

پیاده‌ها
جنبش مدنی سیاهپوستان
(نویسنده: جان لوئیس
تصویرگر: نیت پاول
ترجمه: محمد جباری
ناشر: اطراف
۵۱ صفحه
۸۰ هزار تومان)

به مناسبت انتشار

ترجمه فارسی کتاب مصور «پیاده‌ها»، جنبش مدنی سیاهپوستان

دست خالی، پای پیاده

گفت‌وگو با جان لوئیس، نویسنده و راوی کتاب مستند «پیاده‌ها»

ترجمه فرشاد رضایی | «پیاده‌ها» روایت مصوری است مبتنی بر جنبش حقوق مدنی و مبارزات سیاهپوستان آمریکا که از آزادی و برابری سخن می‌گوید. مستندی از زبان جان لوئیس از رهبران جنبش و نماینده‌کنگره که جوایز معتبر و متعددی مثل جایزه کتاب ملی آمریکا، جایزه ویل آیزنر (جایزه ویژه کتاب‌های مصور) و جایزه رابرت اف کندی را از آن خود کرده است. از مهم‌ترین ویژگی‌های بصری «پیاده‌ها»، تصاویر سیاه و سفید واقع‌گرایانه و در عین حال متفاوت نیت پاول است که حال و هوای آکنده از تبعیض آن سال‌های پرتلاطم تاریخ آمریکا را به خوبی منتقل می‌کند. نیت پاول که از شناخته‌شده‌ترین طراحان رمان گرافیکی آمریکاست، با چنان دقتی صحنه‌های تاریخی را بازسازی کرده است که وقت خواندن کتاب به نظر می‌آید فیلمی مستند از آن روزها می‌بینیم. ماجرای کتاب از هفتم مارس ۱۹۶۵ شروع می‌شود؛ زمانی که جان لوئیس جوان به همراه دیگر فعالان حقوق مدنی در راهپیمایی «سلما» به «مونتگومری» شرکت کردند؛ تظاهراتی که بعدها به یکشنبه خونین معروف شد. آنها با پلیس ایالتی روبه‌رو می‌شوند که از شرکت‌کنندگان در راهپیمایی می‌خواهد پرکنده‌شوند. وقتی جواب منفی می‌دهند، پلیس حمله می‌کند، کتک‌شان می‌زند و گاز اشک‌آور به سمت‌شان شلیک می‌کند. این صحنه‌کات می‌خورد به بیستم ژانویه ۲۰۰۹، زمانی که جان لوئیس به‌عنوان نماینده‌کنگره برای حضور در نخستین مراسم تحلیف باراک اوباما آماده می‌شود. او در دفترش میزبان دو پسر جوان از آتلانتاس است که می‌خواهند درباره تاریخ‌شان چیزی یاد بگیرند. لوئیس هم داستان زندگی‌اش را برای آنها تعریف می‌کند. از زمانی که پسر جوانی بوده و از مرغ و خروس‌ها و زمین‌های کشاورزی پدرش نگهداری می‌کرده تا وقتی که آرام‌آرام درگیر جنبش حقوق مدنی سیاهپوستان آمریکا می‌شود. نیم قرن پس از راهپیمایی واشنگتن در آگوست ۱۹۶۳، جنبش حقوق مدنی ممکن است به نظر خاطره‌ای دور دست باشد. تحصن‌های فروشگاه با نام «مسافران آزادی» - که در آن فعالان، جدایی اتوبوس‌ها در جنوب را به چالش می‌کشند و حملات خشونت‌آمیز به معترضان تظاهرات مسالمت‌آمیز در سلما و مونتگومری را محکوم می‌کنند - برای نسل جدید مانند تاریخ باستان است. در واقع «پیاده‌ها» نخستین بخش از یک مجموعه رمان سه جلدی گرافیکی است که جان لوئیس با اندرو آیدین نوشته‌اند.

●●● چطور ایده نوشتن رمانی مصور بر اساس زندگی شما شکل گرفت؟

این ایده از روزی پدید آمد که یکی از کارمندان کمپین من، آندرو آیدین به جمعی از کارگران مبارزات انتخاباتی گفت که قصد دارد به کامیک‌کان سن دیگو برود. او را مسخره کردند و گفتند: «کتاب‌های مصور می‌خوانید!» من به او گفتم «نباید این فرصت را از دست بدهی». کتاب مصوری را به خاطر آوردم که سال ۱۹۵۷ وقتی هفده ساله بودم، بیرون آمد. اسمش «مارتین لوتر کینگ جونیور و داستان مونتگومری» بود و تأثیر زیادی روی من گذاشت. باعث شد به فلسفه مقاومت بدون خشونت، نگاهی ببینم. همین‌طور روی دانش آموزانی که مقابل پیشخوان فروشگاه‌ها در گرینزبوری کارولینای شمالی نشسته بودند، بسیار تأثیر داشت. بنابراین چند روز بعد، این مرد جوان برگشت پیش من و گفت: «آقای نماینده، شما باید یک کتاب مصور بنویسید» و من گفتم: «مطمئن نیستم...» اما او ادامه داد و سرانجام گفتم: «اگر در این پروژه با من باشی، این کار را خواهیم کرد.» درست پنج سال پیش بود.

●●● حدس می‌زنم با شما گفت‌وگو کرده است تا بتواند داستان‌ها را تنظیم کند.

بله، این همان کاری است که ما انجام دادیم. او بارها و بارها با من گفت‌وگو کرد و داستان‌ها را روی کاغذ آورد و بعد کار را به نیت پاول سپردیم و حالا «پیاده‌ها» اینجاست. ●●● به‌طور عمده این بحث با تحصن‌های فروشگاه‌های نشویل مطرح شد. درست یک هفته بعد از آنکه دانش‌آموزان گرینزبورو برای نخستین بار این کار را انجام دادند. وقتی به گذشته نگاه می‌کنید، تمایل داشتید ابتدا شما و دوستان‌تان در نشویل تحصن می‌کردید؟

خب در واقع مادر نومبر ۱۹۵۹ قبل از واقعه گرینزبورو، تحصن تحصیلی و کارگاه‌های آموزشی بدون خشونت را برای آماده‌سازی تحصن‌های بعدی شروع کرده بودیم. بنابراین بله، درست پس از آن باید به‌طور منظم شروع به تثبیت اقدامات مان می‌کردیم. اما تا اوایل سال بعد یعنی بعد از تعطیلات برای مذاکره صبر کردیم.

●●● اما تحصن‌های گرینزبورو است که به یاد می‌آوریم، نه تحصن‌های نشویل و حداقل نه به اندازه آن.

درست است اما تحصن‌های نشویل به گفته دکتر کینگ، منضبط‌تر بود. ما

درک بیشتری از فلسفه و مقررات بدون خشونت داشتیم. ما معلم بزرگی داشتیم، جوانی به اسم جیمز لایسون که وزیر نظریه‌پرداز یا باوری قوی و همواره به دنبال صلح بود. او راه صلح و عشق، فنون مبارزاتی بدون خشونت را به ما موخت. بسیاری از مادر نشویل بدون خشونت رفتار کردن را به عنوان سبک زندگی پذیرفتیم. نه فقط به‌عنوان یک تکنیک یا تاکتیک.

●●● همان‌طور که در «پیاده‌ها» اشاره می‌کنید، افرادی بودند که در طول آموزش فنون بدون خشونت فهمیدند اصلاً برای تحصن ساخته نشده‌اند.

بله، افرادی بودند که نتوانستند تاب بیاورند و این اصول را تحمل کنند. اما کارهای دیگری انجام دادند. مثل جمع کردن افراد و بردن آنها به اماکن جلسات یا پخش کردن اعلامیه‌ها و درست کردن تابلوهای تظاهراتی. اما نمی‌توانستند در موقعیت‌هایی قرار بگیرند که ممکن بود مورد حمله قرار بگیرند یا دستگیر شوند.

●●● چون فشار برای مقابله و ضد حمله بسیار شدید بود.

درست است. در نشویل فهرست مقررات رفتاری را تنظیم کردیم؛ «مقابله به مثل نکنید»، «جواب ندهید»، «مقاومت نکنید»، «از گور در نروید»، «از رهبرتان پیروی کنید»، «مستقیم به جلو نگاه کنید».

●●● زمان خواندن کتاب در این فکر بودم که چقدر رمان‌های گرافیکی رابطه تنگاتنگی با فیلم‌ها دارد. نحوه نمایش تابلوها مانند فیلم‌نامه‌ای مصور عمل می‌کند.

خب نمایش‌های بسیاری وجود داشت و کتاب آن را به تصویر می‌کشید. در نشویل، مردم همیشه می‌گفتند «چه کاری باید بکنیم؟» و من می‌گفتم «باید راهی برای به نمایش درآوردن این مسأله پیدا کنیم. باید چهره‌ای برای آن ایجاد کنیم.» و این کتاب همین کار را می‌کند.

●●● اگر تمایل دارید از جلد دو و سه، از قبل اطلاعاتی در اختیار ما قرار دهید.

تقریباً همه چیز را پوشش می‌دهند. به‌عنوان مثال راهپیمایی در واشنگتن که ۵۰ سال پیش در آگوست رخ داد. از سلما عبور خواهیم کرد. موارد بسیاری را خواهیم دید که شخصاً شاهد آنها بوده‌اید. آنها شرکت کرده‌ام، مانند زمانی که بابی کندی شنید دکتر کینگ ترور شده است، یا وقتی خود او در سال ۱۹۶۸ ترور شد و من در اتاقش در هتل بودم. کل داستان را پوشش خواهیم داد و چیزی از آن باقی نمی‌ماند. □

برگرفته از شیکاگو تریبون

● نیت پاول، تصویرگر کتاب

«پیاده‌ها» یکی از بهترین

طراحان گرافیک ناول به

انتخاب نیویورک تایمز و اولین

و تنها کارتنیستی است که

جایزه کتاب ملی آمریکا را

دریافت کرده است. آثار پاول

تاکنون جوایز معتبر مختلفی

از جمله رابرت اف. کندی،

آیزنر و یالسا را از آن خود

کرده است

